

Pohjanmaan hyvinvointialueen pohjoisen alueen yhteisöllisen asumisen palveluverkko 2025-2026

Aluehallitus 16.09.2024 § 183

Valmistelija Vähäkangas Pia
Pellfolk Tony
Björkqvist Monika
Koskela Marketta
Lisätietoja: puhelinnumero: 06 218 1111 (vaihe), etunimi.sukunimi@ovph.fi

Taustaa

Yhteisöllinen asuminen on sosiaalihuoltolain (21b §) mukaista hyvinvointialueen järjestämää asumista esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa asukkaalle on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Asumismuoto on tarkoitettu henkilöille, joilla on alentunut toimintakyky ja joilla hoidon ja huolenpidon tarve on kohonnut. Pohjanmaan hyvinvointialueen hallitus on hyväksynyt (17.6.2024/pykälä 138) ikäihmisten yhteisöllisen asumisen palvelukuvauksen ja myöntämisperusteet. Yhteisöllinen asuminen rinnastetaan kotona asumiseen. Palvelut ovat kotiin annettavia palveluita.

Pohjanmaan hyvinvointialueen palvelustrategisena tavoitteena on se, että vuonna 2025 asuu kotona 93 % 75 vuotta täyttäneistä. Pohjanmaan toteuma oli 91,8 % vuonna 2023. Vaikka Pohjanmaan hyvinvointialueella on kansalliseen tasoon verrattuna terveempi väestö, harvempi 75 vuotta täyttänyt asuu kotona ja useampi on ympärivuorokautisessa palveluasumisessa kansalliseen tasoon verrattuna. Yhteisöllisen asumisen lisääminen on eräs toimenpide kotona asumisen mahdollistamiseksi.

Yhteisöllisen asumisen kansallisista linjauksista on käyty kansallista keskustelua, johon ovat osallistuneet niin hyvinvointialueet kuin Valvira, ARA, AVI, THL ja ministeriöt. Yhteisöllisen asumisen rakennuskohteissa tulee huomioida mm. asuntojen soveltuvuus/esteettömyys, keittomahdollisuudet, riittävä koko ja muunneltavuus. Rakennuskompleksin keskeinen sijainti on tärkeä, kuten myös läheisyys palveluihin. NHG on kansallisessa nykytilakartoituksessa nostanut esille kehittämishaasteita, jotka liittyvät kiinteistöjen tilaratkaisuihin, liikenneyhteyksiin, kunnan tuottamiin palveluihin, kiinteistöjen omistajuuteen ja palvelun tuottamiseen sekä siihen, että kansallisesti kannustetaan yhteisöllisen asumisen lisäämistä, mutta se edellyttää investointeja. Yhteisöllisen asumisen kansallinen informaatio-ohjaus on vielä vähäistä, joten yhtenäistä kansallista linjausta ei tässä vaiheessa ole.

Hyvinvointialueilla on menossa yhteisöllisen asumisen hankkeita, joissa haetaan uudenlaisia kumppanuuksia ja toteutetaan markkinavuoropuhelua. Muiden hyvinvointialueiden kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta voidaan todeta, että useimmat hyvinvointialueet tavoittelevat yhteisöllisen asumisen osalta 1-2 %:n peittävyttä. Kyseiset peittävyydestavoitteet noudattavat myös THL:n tekemää skenaariolaskelmaa. Pohjanmaan hyvinvointialueen yhteisöllisen asumisen lisäämistä koskeva ehdotus tavoittelee noin 1 %:n peittävyytason saavuttamista vuoteen 2030.

Yhteisöllisen asumisen mallia valmistellut virkamiestyöryhmä on kevään aikana arvioinut Pohjanmaan hyvinvointialueen oman ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakasrakennetta ja mahdollisuuksia muuttaa nykyiset tilat, siten että täyttävät yhteisöllisen asumisen edellytykset. Tilaratkaisujen osalta yhteisöllisen asumisen edellytykset täyttää Solhörnans Mustasaaressa. Solhörnans-kompleksissa olisi mahdollisuus muuttaa 30 paikkaa yhteisöllisen asumisen asunnoiksi ilman investointeja. Suurelta osin

omien ympärivuorokautisten palveluasumisen yksiköiden muuttaminen edellyttää huomattavia muutostöitä ja investointeja. Haasteena on osittain yksiköiden laitosmainen rakenne ja osittain tilojen kuntotaso.

Pohjanmaan hyvinvointialueen pohjoisen alueen yhteisöllinen asuminen

Pohjoisella alueella ei ole sosiaalihuoltolain määritelmän mukaista yhteisöllistä asumista. On kuitenkin useita yksityisiä senioriasumisyksiköjä. Ajatuksena on, että hyvinvointialue kannustaa ulkoisia toimijoita ylläpitämään senioriasumista myös tulevaisuudessa. Vuoden 2030 väestöennusteen (7135 yli 75-vuotiasta) mukaan pohjoiselle alueelle tarvitaan n. 70 yhteisöllisen asumisen asuntoa 1 %:n peittävyysasteen saavuttamiseksi. Pohjoisen alueelle taulukossa ehdotetut hybridiratkaisut (yhteisöllinen asuminen ympärivuorokautisen palveluasumisen yhteyteen) edellyttävät osittain uudisrakentamista ja siten myös investointimäärärahaa.

Pohjoisella alueella ympärivuorokautista palveluasumispaikkaa odottavien määrä on vähentynyt aikaisempiin vuosiin verrattuna (21 henkilöä 1-6/2024 verrattuna 35:een henkilöön 1-6/2023). Myös keskimääräinen odotusaika on lyhentynyt aikaisempiin vuosiin verrattuna (0,6-1,7 kuukautta 1-6/2024 verrattuna 1,4-3,3 kuukauteen 1-6/2023). Kuntien välillä on vaihtelua.

Yhteisölliseen asumiseen ehdotetut toimenpiteet – pohjoinen alue		
Peittävyystavoite 1% vuoteen 2030	Nykytilanne 2024	TuSo-ohjelmaan 2025-2026 liittyvät toimenpiteet
Pohjoinen alue: <i>Kruunupyy</i> <i>Pietarsaari</i> <i>Luoto</i> <i>Pedersöre</i> <i>Uusikaarlepyy</i> Tarvitaan 70 yhteisöllisen asumisen asuntoa 2030	Sosiaalihuoltolain mukaisia yhteisöllisen asumisen asuntoja ei alueella tällä hetkellä ole. Alueella on yksityisiä senioriasumisen yksiköitä	Tuetaan senioriasumisen kehittämistä alueella. 2025: Suunnitellaan, miten voidaan toteuttaa yhteisöllisen asumisen hybridit Hakalahdon alueella Uudessakaarlepyyssä ja Pedersöressä 2025: Suunnitellaan, miten Pietarsaaressa voidaan toteuttaa uudisrakennuksena yhteisöllisen asumisen hybridi, jonka avulla voidaan korvata myös Koivurinteen nykyiset 24/7 paikat Tavoitellaan yhteisöllisen asumisen lisäämistä noin 70:llä asunnolla

Vaikutusten arviointi – yleinen taso

Yhteisöllisen asumispaikan kustannuksen on arvioitu olevan noin puolet ympärivuorokautisen palveluasumispaikan kustannuksista. Ympärivuorokautisen palveluasumisen kustannus on vuositasolla noin 80 000 euroa/paikka. Laskelmissa yhteisöllisen asumisen asunnossa asuvan henkilön kotihoidon tarpeen on arvioitu olevan 30 tuntia/kuukausi. Kustannusvaikuttavuuden näkökulmasta yhteisöllisen asumisen lisääminen edellyttää ympärivuorokautisen palveluasumisen vähentämistä. Yhteisöllisen asumisen osallisuuden ja aktiviteettien on arvioitu vaikuttavan positiivisesti henkilöiden toimintakykyyn ja mahdollisuuksiin asua kotona pitempään, jolloin pitkällä aikavälillä asumismuodon lisääminen ajatellaan näkyvän vähentyneenä ympärivuorokautisen palveluasumisen tarpeena.

Riskit

Yhteisöllisen asumisen lisäämiseen liittyvät riskit voidaan ryhmitellä asiakkaaseen, asiakas- ja potilasturvallisuuteen, palvelutuotantoon, kiinteistöön ja yhteistyökuvioihin liittyviin riskeihin. Väestön kiinnostus muuttaa yhteisölliseen asumiseen voi olla vähäistä tai vuokran hinta voi muodostua korkeaksi. Tämä voi johtaa siihen, että asuntoja on tyhjiään. Se aiheuttaa taloudellisia haasteita hyvinvointialueelle. Vuoropuhelu hyvinvointialueen ja yhteisölliseen asumiseen liittyvien yhteistyötahojen välillä on keskeistä, jotta taloudellisiin riskeihin voidaan puuttua.

Yhteisöllinen asuminen edellyttää palvelupäätöstä ja asiakassuunnitelmaa, jossa määritellään palvelun tavoitteet, palvelun sisällöt ja konkreettisten asiakaskohtaisten käyntien tuntimäärät kotihoidolle. Nämä voivat jäädä epäselviksi, jolloin asiakas voi saada kotihoitoa yli tarpeen. Myös toteutettujen toimenpiteiden/palveluiden vaikutuksia voi olla vaikea arvioida tai mitata. Omaisten, asiakkaan ja palvelutuottajan roolit voivat jäädä epäselviksi. Siivouksen ja pyykinpesun järjestäminen voi tuottaa asiakkaalle haasteita, kun nämä toiminnot ovat asiakkaan järjestämisvastuulla. Hyvin laadittu, tavoitteellinen asiakas/hoidosuunnitelma selkeyttää palvelun tuottajien rooleja, asukkaan vastuuta ja antaa kuvan annettavan palvelun määrästä.

Yleiseen turvallisuuteen ja paloturvallisuuteen ei kiinnitetä riittävästi huomiota, ja erityisesti siihen, että kiinteistössä ei yöllä ole henkilöstöä. Henkilöillä, joilla on suuri avun tarve, voi toiminta mahdollisessa palotilanteessa olla haasteellista. Yhteisöllisen asumisen palvelukuvauksessa 1.0 on pyritty nostamaan esille turvallisuuteen liittyviä tekijöitä, jotta mahdollisiin riskeihin voidaan puuttua ennaltaehkäisevästi.

Olemassa olevan kiinteistökannan laitospäinen rakenne vaikeuttaa tilojen muuttamista yhteisöllisen asumisen asunnoiksi. Yhteisöllisen asumisen laajentaminen voi vaatia uudisrakentamista. Erilaiset intressit voivat vaikeuttaa vuoropuhelua ja kumppanuuksien rakentamista. Hajanainen kansallinen ohjaus hidastaa yhteisöllisen asumisen suunnitteluprosesseja. Yhteisöllisen asumisen rakentamishankkeet ja tilaratkaisujen muutokset edellyttävät investointimahdollisuutta, jota hyvinvointialueilla ei tällä hetkellä ole. Tulisi löytää uudenlaisia rakenteellisia ratkaisuja ja uudenlaisia kumppanuuksia.

Vaikutusten arviointi – pohjoinen alue

Ehdotuksen mukaan pohjoiselle alueelle rakennettaisiin uusia yhteisöllisen asumisen yksiköjä ensisijaisesti ympärivuorokautisen palveluasumisen yhteyteen, ns. hybridiyksiköjä. Tämänmuotoisten yksiköjen arvioidaan tuottavan synergiavaikutuksia henkilöstön saatavuuden ja kustannustehokkuuden (logistiikkakustannukset ja tilankäyttö) kannalta sekä asiakkaan näkökulmasta sosiaalisen osallistumisen ja turvallisuuden kannalta.

Yhteisöllisen asumisen laajentaminen uudisrakentamisen avulla saattaa olla haasteellista hyvinvointialueen taloustilanteen vuoksi. Uudisrakentaminen edellyttää myös uudenlaisia kumppanuuksia ja toimintamalleja. Suunnittelutyössä on tärkeä huomioida kuntien asuntopoliittiset ohjelmat, kuten myös yhteistyökuvioiden rakentaminen kuntien ja muiden alueella toimivien toimijoiden kanssa. Senioriasumisen mallin kehittämistyöllä on merkitystä ikäihmisten kotona asumisen edistämisessä osana ikäihmisten asumista ja palvelukokonaisuutta.

Sektorijohtaja, ikäihmiset Vähäkangas Pia

ehdottaa, että hallitus tutustuu seuraaviin Pohjanmaan hyvinvointialueen pohjoista aluetta koskeviin muutosehdotuksiin:

- aloitetaan suunnittelutyö siitä, miten yhteisöllisen asumisen hybridit Uudessakaarlepyyssä, Pietarsaaressa ja Pedersöressä voidaan toteuttaa sekä näiden rahoittamismahdollisuudet ja rahoittamismuodot

- aluehallitus valtuuttaa viranhaltijat toimeenpanemaan kyseinen suunnittelutyö

ehdottaa, että aluehallitus ennen lopullista päätöstä päättää pyytää pohjoisen alueen kunnilta lausunnot ja toteuttaa väestölle suunnatun kyselyn alueen palveluverkkomuutoksista osana Tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelmaa 2025–2026.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Jakelu

Aluehallitus 21.10.2024

4697/00.01.02.01/2024

Valmistelija Vähäkangas Pia
Pellfolk Tony
Björkqvist Monika
Koskela Marketta

Lisätietoja: puhelinnumero: 06 218 1111 (vaihe), etunimi.sukunimi@ovph.fi

Aluehallitus on tutustunut ja keskustellut (aluehallitus 19.8.2024 pykälä 153 ja aluehallitus 16.9.2024 pykälät 183–185) ikäihmisten yhteisöllisen asumisen palveluverkosta 2025–2026. Hallitus on toteuttanut väestökyselyn ja pyytänyt alueen kunnilta lausunnot palveluverkkomuutoksista osana Tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelmaa. Väestökyselyn yhteenveto on liitteenä.

Kunnilta lausuntoja on tullut määräaikaan mennessä Kruunupyyn kunnalta ja vanhusneuvostolta sekä Pedersören, Luodon ja Uudenkaarlepyyn kunnilta. Lausunnot ovat liitteinä.

Kruunupyyn kunta ja vanhusneuvosto nostavat esille lausunnoissaan, että tulevaisuudessa voi olla vaikeaa tavoitella sitä, että yhä useampi ikäihminen asuu kotona. Kruunupyyn edustajat toteavat, että kunnassa on tällä hetkellä asumispalveluja, joita voisi nimetä yhteisölliseksi asumiseksi. Yhteistyö Pohjanmaan hyvinvointialueen, Soiten ja Kruunupyyn kunnan kanssa koetaan tärkeänä. Intervallihoidon palveluverkkoon tulee myös kiinnittää huomiota.

Pedersören kunta tuo esille lausunnossaan, että yhteisöllinen asuminen on tulevaisuudessa todennäköisesti sellainen asumismuoto, jota tarvitaan. Pedersöre kunnalla on valmiuksia käydä keskustelua hyvinvointialueen kanssa yhteistyöstä asumismuotoja suunniteltaessa. Lausunnossa todetaan, että väestön ikääntymisen myötä näyttää siltä, että kotona asumisen turvaamiseksi tarvitaan tukimuotoja. Lausunnossa sanotaan, että ei ole tarkoituksenmukaista tällä hetkellä sulkea Purmohemmet ilman suunnitelmia korvaavasta palvelutoiminnasta. Aikataulu on myös liian nopea, jotta voitaisiin turvata turvalliset palvelut ikäihmisille.

Luodon kunta nostaa lausunnossaan esille, että tulevaisuudessa olisi hyvä suunnitella yhteisöllisen asumisen konsepteja myös Luotoon. Uudenkaarlepyyn lausunnossa tuodaan

esille palvelurakenteen muutoksen välttämättömyys. Kunta suhtautuu positiivisesti siihen, että Hakalehdon alueella voisi olla yhteisöllistä asumista.

Pietarsaaren kaupunki tukee ajatusta siitä, että yhteisöllisen asumisen konseptina voidaan hyödyntää hybridiä ja asunnot voidaan sijoittaa keskustaan. Tärkeä on myös huomioida jo olemassaoleva rakennuskanta ja välttää uudisrakentamista.

Hyvinvointialueen vanhusneuvoston lausunnossa tuodaan esille, että yhteisöllistä asumista tulee kehittää ripeässä tahdissa. Yhteisöllistä asumista tulee sijoittaa muiden asumispalveluiden läheisyyteen tai lähelle keskustaa ja palveluita. Myös olemassa olevien rakennusten mahdollisuus muuttaa yhteisölliseksi asumiseksi tulee selvittää. On tärkeää löytää yhteistyökumppaneita ja rakennuttajia. Lisäksi on tärkeää kehittää ennaltaehkäiseviä toimintoja ja ikäihmisten digitaalista osaamista. Vanhusneuvosto näkee nopean aikataulun uhkana. Lausunto on liitteenä.

Lausuntojen pohjalta voidaan todeta, että yhteisöllinen asumismuoto on merkityksellinen lisä nykyiseen palvelurakenteeseen. Yhteisöllistä asumista muistuttavaa toimintaa on jo olemassa. Kunnat kokevat, että heillä on valmiuksia aloittaa keskustelut hyvinvointialueen kanssa yhteisöllisen asumisen konsepteista. Palvelurakennemuutos koetaan olevan liian nopeaa.

Hyvinvointialuejohtaja Kinnunen Marina

ehdottaa, että hallitus päättää, että

- aloitetaan suunnittelutyö siitä miten yhteisöllisen asumisen hybridit Uudessakaarlepyyssä, Pietarsaaressa ja Pedersöressä voidaan toteuttaa sekä näiden rahoittamismahdollisuudet ja rahoittamismuodot
- aluehallitus valtuuttaa viranhaltijat toimeenpanemaan kyseinen suunnittelutyö

Päätös: